

2017-2020 Giza eskubideen, Bizikidetzaren eta
Lankidetzaren Hezkuntza-programa Osagarria

Lehen proiektua
“Lekukotasunak eskoletan sartzen dira”

Irakasleentzako gidaliburu didaktikoa **Adi-adian**

Hezkuntza-modulua

2017-2020rako Bizikidetzaren eta Giza Eskubideen Plana

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

LEHENDAKARITZA
Giza Eskubide, Bizikidetzaren
eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusia

PRESIDENCIA
Secretaría General de Derechos Humanos,
Convivencia y Cooperación

Adi-adian

Hezkuntza-modulua

Irakasleentzako gidaliburu didaktikoa

A

Hasierako oharrak

1. Gidaliburu didaktiko hau orientaziozkoa da. Ez da irakasleen ekimenetarako lekurik uzten ez duen jarraibide-liburu itxia. Alderantziz; erreferentzia irekiak besterik ez ditu eskaintzen, irakasleek autonomiaz eta sormenaz moldatu eta garatzeko.

2. Adi-adian modulu bat da, hau da, hezkuntza-lan zabalago eta globalago baten parte da. Elkarbizitzarako hezkuntzan ikastetxe bakoitzak egin duen lanean edo egin beharreko lanean txertatzen da. Hala, azken urteotan irakasleek gai honen inguruan egindako ahaleginetatik abiatzen da.

3. Adi-adian Hezkuntza-modulua esperientzian eta heziketan barrena bidaia egiteko aukera bat da, eta bost geltoki ditu: giza eskubideak, biktimak, gertatutakoa kontatzea, enpatia eta bizikidetzeta. Funtsezko bost kontzeptu horiek terrorismoaren, indarkeriaren eta giza eskubideen urraketen biktimekiko solidaritatearen inguruan Oinarrizko Hezkuntzaren curriculumak ezartzen duena garatzen dute.

Ibilbide bat eta **bost** geltoki

Abiapuntua: **film bat**

Lehenengo, **ikusi**; gero, **pertsonalizatu**; eta hirugarrenez, **partekatu**. Hori da jarraitzen dugun estrategia didaktikoa. Lehenik eta behin, ikusi nahi dugu. Ibilbidea hasi aurretik, landu nahi dugun gaira hurbiltzen saiatuko gara, baina gure errealitatetik kanpo. Film on batek lagun gaitzake. Lehenengo, ikusleak izango gara eta, gero, gure testuingurura hurbilduko gara.

“Pena de muerte”, “Cinco minutos de gloria” eta “American History X” dira, besteak beste, indarkeriaren, sufrimenduaren, biktimen eta abarren gaiak hainbat ikuspegiatik jorratzen dituzten pelikula batzuk. Halaber, giza eskubideak lantzeko gomendatzen den beste edozein film balia dezakegu. Gidaliburu honetan, “Pena de muerte” filma erabiliko dugu. Oso osatua da, gaia ia ikuspegi guztietatik lantzen baitu.

- Lehenik eta behin, **ikusi**. Besterik gabe, filma ikusiko dugu.
- Bigarrenez, **pertsonalizatu**. Ikasleei bakarkako lana proposatuko diegu, hausnarketa bultzatzen duten galderen bidez: Nola sentiarazi zaitu filmak? Saiatu pertsonaia guztien paperean jartzen.
- Hirugarrenez, **partekatu**. Ikusi berri dugun pelikulatik hiru ondorio ateratzen saiatuko gara talde txikietan. Azkenik, ondorioak partekatuko ditugu eta filmari buruzko eztabaida irekia.

Lehen geltokia.

Giza eskubideak

Geltoki honen helburua da ikasleek giza eskubideak zer diren eta zer esan nahi duten ezagutzea eta ulertzea. Giza eskubideei buruzko edozein unitate didaktiko balia dezakegu edo, bestela, aurretik eginiko lanak erreferentzia gisa hartu. Hona hemen lan-programa simple bat:

Gaian sakondu aurretik eta ikusitako filma oinarri hartuta, zenbait galdera egin ditzakegu: Uste al duzue pertsona guztiek eskubide berak dituztela? Zer dira giza eskubideak? Zentzua dutela uste al duzue? Hurbilketa horren ostean, zeregin hauek planteatu ditzakegu:

·Lehenengo, ikasleei Giza Eskubideen Deklarazioaren hitzaurrea eta 30 artikulua banatu dizkiegu. Ikasle bakoitzak besteei artikulua bana aurkezteko eskatu dugu. Horrela, eskubide bakoitzak zer esan nahi duen eta noiz betetzen den eta noiz ez aztertuko dugu banan-banan.

·Bigarrenaz, talde txikietan, azken egunotako albisteak aztertuko ditugu, giza eskubideak urratzen diren egoerak antzematen saiatzeko. Talde bakoitza hiru adibide aurkitzen saiatuko da, eta urraketa horien kaltetuak, hau da, biktimak nor diren antzeman beharko du.

·Taldea handian talde txikietan hitz egindakoaren inguruko ondorioak partekatuko ditugu. Ostean, eztabaida irekiko dugu José Saramago idazle, Literatura Nobel Saria eta giza eskubideen aldeko borrokalariaren esaldi batekin. Behin, gazte batzuek galdetu zioten zein zen mundu hobe baten alde borroka egiteko beren tokia, hark erantzun zuen “XXI. mendeko gazteen guda giza eskubideak eskuratzea izan behar zela”. Zuen ustez, zer esan nahi du mezu horrek?

·**Ebaluatzeko irizpideak:** Diskriminaziozko, marjinaziozko eta bidegabekeriako egoerak eta faktoreak antzematea eta arbuiatzea.

Bigarren geltokia.

Biktimak

Bigarren geltoki honetan, helburua da biktima izateak zer esan nahi duen ulertzea, lehenik eta behin askotariko egoeratan eta, gero, gure errealitatean. Jarduerak aurreko geldialdia hartuko du erreferentzia gisa, bai filmari dagokionez bai giza eskubideei dagokienez. Heziketa-modulu honen proposamen nagusia gurean hartzeko prestatuko gara: biktima baten istorioa zuzenean entzutea.

Ezagutzen dugun eta biktimen errealitatera hurbiltzen laguntzen duen edozein material didaktiko erabil dezakegu. Honako eskema hau edo antzekoa erabil dezakegu:

·Bakarka erantzuteko galderak: Zer datorkizu burura biktima hitza entzutean? Filmeko biktimak gogoratzen al dituzu? Zer da, zure ustez, giza eskubideen biktima bat? Nor dira biktimak mundu honetan? Zure inguruan biktimatzat jo daitekeen inor ezagutzen al duzu?

·Taldea txikietan hausnarketa egitea proposatuko dugu. Gure herrian terrorismo-, indarkeria- eta giza eskubideen urraketa-arazo larria egon da azken hamarkadetan. Zer deritzozu gertatu denari? Zer dakizu? Zuen ustez, zenbat biktima egon dira? Zuen iritziz, nortzuk izan dira biktimak? Helburua ez da akordioetara heltzea, hausnarketa egitea baizik.

·Taldea handian, talde txikietan hitz egindakoa partekatzen saiatuko gara. Eztabaidan, biktimen datu objektiboak eman ditzakegu, ikasleen iritzia benetan gertatutakoarekin alderatzeko. Amaitzean, ikasleei gogoratuko diegu laster biktima bat gertatutakoa kontatzen entzun ahal izango dugula.

·Ebaluatzeko irizpideak: Biktimak antzematea hainbat egoeratan.

3

Bide erdiko geltokia.

Gertatutakoa kontatzea

Adi-adian esamoldeak oso arreta handiz entzutea esan nahi du. Biktima bati gertatutakoa entzungo dugu. Oso garrantzitsua da entzuteko eta bere azalean jartzeko ahalegina egitea, aurreiritzirik gabe, mugarik gabe. Bere istorioa eta bere esperientzia ulertzen eta horietatik ikasten saiatuko gara. Pertsona hori aurrean badugu, zer galdera egin nahi diogun pentsatu behar dugu.

Gertatutakoa entzun ostean, bakarkako hausnarketa proposa dezakegu, galdera hauen bidez: Zer sentitu duzu gertatutakoa entzutean? Hilketari hori justifika daitekeela uste al duzu? Indarkeria bidezko hilketaren bat justifika daitekeela uste al duzu? Zer sentimendu eragiten dizu norbait galtzearen minak? Zure iritziz, erraza al da itxaropena eta konfiantza berreskuratzea? Zer iruditzen zaizu biktima horrek bere bizitza berregiteko egindako bidea? Azkenik, saiatu pentsatzen zer sentituko zenukeen maite duzun norbait antzeko egoera batean hilko balitz. Zer egingo zenuke?

Ebaluatzeko irizpideak: Modu aktiboan entzutea eta biktimekiko sentsibilitate solidarioa piztea.

Laugarren geltokia.

Enpatia

Giza eskubideen eta biktimen inguruan hausnarketa egin dugu. Gainera, biktima bati gertatutakoa entzun dugu. Orain, zuzenean eragiten digun zerbait landuko dugu: enpatia. Zer sentitzen dugu errealitate horren aurrean eta zertara garamatza? Lehen bezala, kasu honetan ere, irakasleak sufrimenduarekiko edo bidegabekeriarekiko enpatia lantzeko ezagutzen duen edozein baliabide aukera dezake. Jarraian, helburu hori betetzen duten zenbait jarraibide simple eskaintzen ditugu.

·Bakarkako hausnarketarekin hasiko gara; aurreko saioan entzun dugunaren inguruan hausnartu egingo dugu. Egin ditzakegun galdera batzuk: Biktima bati gertatutakoa entzuteak uste zenuenaren beste aldera eraman al zaitu? Zer dakizu orain lehen ez zenekiena? Zer sentitzen duzu pertsona horren istorioa gogoratzean? Idatzi zerbait pertsona horri. Idatzi zuretzat, baina berari idatziko bazenio bezala.

·Taldea txikietan lan egitea proposatuko dugu. Talde bakoitzak enpatia hitza zer esan nahi duen bilatu beharko du interneten edo hiztegi batean, eta esanahia analizatu. Biktimak kontatutakoa entzutean sentitu dutena definizio horrekin bat datorren azter dezakete. Enpatia zer kasutan behar den pentsa dezakete.

·Taldea handian, talde txikietan hitz egindakoa partekatuko dugu eta ondorioak aterako ditugu enpatiaren esanahi praktikoari buruz. Horretarako, bi galdera baliatuko ditugu: Zer konpromisora garamatza enpatia? Zer solidaritate-ekintzara gonbidatzen gaitu? Bukatzeko, azken galdera zabalik utz dezakegu: Benetako sufrimendu baten lekukotza ezagutzea bizikidetzara hobetzeko balio duela uste al duzue?

·**Ebaluatzeko irizpideak:** Enpatia hitzaren esanahia ezagutzea eta praktikan jartzea.

5

Bosgarren geltokia

Bizikidetza

Ibilbidea azken geltokira heldu da. Biktima baten lekukotza entzun dugu. Hark bidegabeko sufrimendu handia pairatu du eta, hala eta guztiz ere, zeharo defendatzen du gorrotoaren aurkako eta bizikidetzaren aldeko diskurtsoa. Geltoki honen helburua da mezuaren indarra barneratzeko une batez gelditzea.

- Ikasleei eskatuko diegu biktimari gertatutakoa entzutean gehien harritu dituen hitzan, ideian edo esperientzian pentsatzeko. Adierazgarri egin zaigun hitz bakoitza post-it batean idatziko dugu eta arbelean edo horma-irudi batean itsatsiko dugu. Ostean, hitzak gaika multzokatuko ditugu, hiru edo lau talde egiteko, esaterako: giza eskubideak, sufrimendua, bizikidetza, bidegabekeria, enpatia...

- Talde txikietan, lan simple bat egingo dugu: bizikidetza eta errespetua be-reizirik definitzen saiatuko gara. Ostean, biak batuta zer esan nahi duten aztertuko dugu.

- Talde handian talde txikietan ateratako ondorioak partekatuko ditugu. Azkenik, eztabaida bat egingo dugu, post-it-etan idatzitako hitz multzoen loturari buruz eta bizikidetza eta errespetua hitzen esanahiari buruz.

Ebaluatzeko irizpideak: Bakoitzaren eta besteen desberdintasunak eta ezau-garriak errespetatzea.

Helmuga.

Ondorio bat: Gizalegez

Bukatzeko, norberarentzat zein taldeka baliagarriak diren ondorioak aterako ditugu. Hezkuntza-komunitateko eragileek Gizalegez akordioa onartu dute. Helmuga honetan, akordioaren lau ardatz nagusiak azal diezazkiekegu ikasleei, guk egindako ibilbidearekin zer harreman duten ikusteko.

·Ikasleak lau taldetan banatuko ditugu. Talde bakoitzari Gizalegez akordioaren lau ardatzetako bat emango diogu. Hala, talde bakoitza eduki hauen esanahiaren eta ezarpenaren inguruan hausnarketa egingo du:

A taldea: “Bizikidetza da arrazoi osoa ez dugula onartzea”.

B taldea: “Bizikidetza da egoera guztietan alde ona baloratzen ikastea”.

C taldea: “Bizikidetza da gure ardura etikoa onartzea egoera bakoitzean”.

D taldea: “Bizikidetza da giza eskubideak errespetatzearen balio funtsezkoa ulertzea”.

·Ondoren, ikasleak beste lau taldetan banatuko ditugu. Talde bakoitzean, aurreko A, B, C eta D taldeetako kideak jarriko ditugu. Horrela, talde berrietako kide bakoitzak aurreko taldean egokitu zaion esaldiaren esanahia azaldu ahal izango du.

·Talde handian, ondorioak ateratzen saiatuko gara bizikidetza hobeko eta mundu bidezkoago, giza eskubideekiko errespetagarriago eta horien urraketan biktimekiko solidarioago bat eskuratzeko guk har ditzakegun konpromisoen inguruan.

·Amaitzeko, erabilitako baliabideek helburuetara zelan egokitzen diren, piztutako interesa, ikasleen parte-hartzea eta irakaslearen papera ebaluatuko ditugu oso modu errazean.

Ebaluazioa

Ikasleak	Diskriminaziozko, marjinaziozko eta bidegabekeriak egoerak eta faktoreak antzematea eta arbuia	Biktimak antzematea hainbat egoeratan	Modu aktiboan entzutea eta biktimikoko sentsibilitate solidarioa piztea	Enpatia hitzaren esanahia ezagutzea eta praktikan jartzea	Bakitzaren eta besteen desberdintasunak eta ezaugarriak errespetatzea

Bibliografia: **Beste baliabide didaktiko batzuk**

1. GELTOKIA: GIZA ESKUBIDEAK	
Bibliografia	Beste baliabide didaktiko batzuk
<p>·Jares, X. R.: <i>Educación y Derechos Humanos. Cuadernos Bakeaz</i>, nº 29.</p> <p>·Hainbat: <i>Compass. Gazteak Giza Eskubideetan Hezteko eskuliburua. Eusko Jaurlaritza</i>. 2010.</p> <p>·Tuvilla, J.: <i>Educación en Derechos Humanos. Hacia una perspectiva global</i>. Arg. Desclée de Brouwer. Bilbao. 1998.</p>	<p>·Eusko Jaurlaritza: <i>Begiradak-Miradas. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren 60. urteurrena</i>. 2008. (CDa).</p> <p>·Azkarate, G., Errazti, L., Mena, M.: <i>Giza Eskubideen Hezkuntzari buruzko baliabideak</i>. Ararteko. 2000.</p> <p>·Hainbat: <i>Educar en y para los derechos humanos. Dinámicas y actividades</i>. Catarata. 1996.</p> <p>·Tuvilla, J.: <i>Derechos Humanos. Cuaderno de actividades para educar en la Cultura de Paz</i>.⁽¹⁾</p> <p>·<i>Guía de recursos educativos sobre Derechos Humanos</i>.⁽²⁾</p> <p>·www.propuestaizan.org. Filma: <i>El hombre elefante</i>.</p>

2. GELTOKIA: BIKTIMAK	
Bibliografia	Beste baliabide didaktiko batzuk
<p>·Galtung, J.: <i>Paz por medios pacíficos. Paz y conflicto, desarrollo y civilización</i>. Bakeaz / Gernika Gogoratuz. Bilbao. 2003.</p> <p>·Acosta Mesa, A.: <i>Regulación de conflictos y sentimientos</i>. Granadako Unibertsitatea. 2004.</p> <p>·Elkarri: <i>Bakearen eta elkarriketaren alde Euskal Herrian</i>. Buletina 28. zk. 2005.</p> <p>·Etxeberria, X.: <i>Dinámicas de la memoria y víctimas del terrorismo</i>. Bakeaz. Bilbao. 2007.</p>	<p>·<i>Filmak: Cobardes; The Klass.; Bullying; Elephant; Machuca</i>.</p> <p>·Dulcic Mónica S. eta Paulina Fajardo: <i>Educación para la paz. Habilidades de comunicación. Unidad didáctica</i>. Centro de Investigación para la paz.</p> <p>·Harillo, S., Prieto, J. eta Ugarte, J. (Coord.): <i>Marka uzten dигuten istorioak. Terrorismoaren biktimak bake hezkuntzan</i>. Bigarren hezkuntzan erabiltzeko gida didaktikoa. Bakeaz. Bilbao. 2010.</p> <p>·<i>Baketik: Bihotzetik modulu didaktikoa</i>. 2011.</p> <p>·Manuela Carmena, Jon Mirena Landa, Ramón Múgica eta Juan María Uriarte: <i>Euskal kasuan gertaturiko giza eskubideen urraketari buruzko oinarritzko txostena (1960-2013)</i>. Eusko Jaurlaritza. Vitoria-Gasteiz. 2013ko ekaina.</p> <p>·<i>Adi-adian grabatutako lekukotzak</i>. Eusko Jaurlaritza. Vitoria-Gasteiz. 2013ko abendua.</p>

⁽¹⁾ http://convivencia.files.wordpress.com/2008/11/actividades_culturapaztuvilla-200068p.pdf

⁽²⁾ <http://web.educastur.princast.es/cpr/gijon/recursos/GuiaDerechosHumanos.pdf>

Bibliografía: **Beste baliabide didaktiko batzuk**

4. GELTOKIA: ENPATIA	
Bibliografía	Beste baliabide didaktiko batzuk
<p>·Barrutia, A.: <i>Competencias interpersonales</i>. En A. Barrutia (Ed.), <i>Inteligencia emocional en la familia</i> (pp. 381-416). Toromítico. 2009.</p> <p>·Carpena, A.: <i>Educación socioemocional en la etapa de primaria</i>. Octaedro. 2003.</p> <p>·Ciaramicoli, A.: "El poder de la empatía". Ed. Vergara. 2000.</p>	<p>·Monjas, M.I.: <i>Programa de enseñanza de habilidades de interacción social</i>. Ed. Ciencias de la Educación preescolar y especial. Madrid. 2000</p> <p>·Mantilla, L. y Chain, I.: <i>Habilidades para la vida</i>. EDEX. Bilbao. 2006.</p> <p>·Proyecto Junan: <i>Proyecto Mochil: Guía Didáctica N°2</i>.⁽³⁾</p> <p>·www.propuestaizan.org. Películas: <i>ET, Voces inocentes, La espalda del mundo</i>.</p>

5. GELTOKIA: BIZIKIDETZA	
Bibliografía	Beste baliabide didaktiko batzuk
<p>·Torrego, J.C.; Moreno, J.M.: <i>Convivencia y disciplina en la escuela. El aprendizaje de la democracia</i>. Ed. Alianza. 2003.</p> <p>·Ortega, R.: <i>La convivencia escolar: ¿Qué es y cómo abordarla?</i>. Ed. Conserjería de Educación y Ciencia. Junta de Andalucía. 1998.</p> <p>·Pérez Serrano, P. Pérez de Guzmán, M.V.: <i>Aprender a convivir: el conflicto como oportunidad de crecimiento</i>. Narcea. 2011.</p> <p>·De Vicente Abad, J.: <i>7 ideas clave: escuelas sostenibles en convivencia</i>. Ed. Grao. 2010.</p> <p>·Gracia, J. y Negrillo, C.: "Tolerancia para la convivencia". <i>Aula de Innovación Educativa</i>. Revista <i>Aula de Innovación Educativa</i> 167. 2007.</p>	<p>·Películas: <i>Cobardes; The Klass.; Bullying; Elephant; Machuca</i>.</p> <p>·Cascón, P. eta Beristain, C.M.: <i>Jolasaren alternatiba (I). Bakerako hezkuntzako jolasak eta dinamikak</i>. Catarata. 2010.</p> <p>·Cascón, P. eta Beristain, C.M.: <i>Jolasaren alternatiba (II). Bakerako hezkuntzako jolasak eta dinamikak</i>. Catarata. 2010.</p> <p>·Educación para la Paz y la Convivencia. Eusko Jaurlaritza, Bakeola y otros.⁽⁴⁾</p> <p>·www.propuestaizan.org.</p>

⁽³⁾ fundacionjunan.org/trim1/cas/empatia/Guia.pdf

⁽⁴⁾ http://www.bakeola.org/adjuntos/educacion_paz_convivencia.pdf